

Univerzita
Pardubice
Fakulta
filozofická

Katedra: religionistiky

Akademický rok: 2016/2017

Posudek oponenta k diplomové práci

Jméno autora: Bc. Jana Krátká

Název tématu: Islám z pohledu vybraných českých orientalistů v 1. polovině 20. století

Posuzovaný text Jany Krátké je věnován pohledu na islám u Jaromíra Břetislava Košuta, Rudolfa Dvořáka a Aloise Musila. Tito tři autoři jsou poněkud překvapivě v první větě Úvodu a už i v názvu práce nazýváni „českými orientalisty první poloviny dvacátého století“, i když ve skutečnosti žil jeden z nich výhradně a další dva zčásti v devatenáctém století. Rozpaky oponenta nad názvem práce a také nad způsobem, jakým je v ní dané téma uchopeno, nejsou nicméně relevantní pro hodnocení textu, v němž studentka postupovala v souladu s tím, co jí bylo zadáno.

Metodologické či teoretické uchopení práce osobně nevnímám jako šťastné. Pisatelka se zabývala postoji k islámu u tří českých křesťanů, takže bych očekával jejich rozebrání jednak v kontextu české islamistiky, jednak v kontextu mezináboženských vztahů křesťanství a islámu. To by ovšem v úvodní teoretické části vyžadovalo volbu zcela jiných autorů, než jsou kritické západního „orientalismu“, z nichž se navíc pouze Edward Said zaměřoval konkrétně na přístupy k islámu, přičemž i on nechával středoevropské (neřkuli české) autory zcela stranou své pozornosti. Pokud už byl zvolen uvedený kontext, neměla být práce věnovaná českým orientalistům využita spíše jako příležitost ke kritice tohoto autora (viz zmínky o Musilově negativním pohledu na západní kolonialismus na s. 46 či 50 na straně jedné a Saidova zevšeobecňující teze o podpoře kolonialismu ze strany orientalistů na straně druhé)?

Zvolená teoretická východiska přispěla k tomu, že práce končí banálně působícími závěry typu konstatování, že uvedení čeští křesťané byli ve svém pohledu na islám ovlivněni křesťanskou teologií, resp. katolicismem a protestantismem. Postrádám zde mj. odkaz ke konkrétním podobám katolicismu a protestantismu typickým pro dobu kolem přelomu devatenáctého a dvacátého století. O Košutovi a Dvořákově se čtenář dozvídá jen to, že byli protestanty, ale ne už např. to, zda ve smyslu ortodoxního, anebo liberálního protestantismu. Také katolicismus Aloise Musila není ani specifikován, ani zasazen do kontextu doby, v níž daný autor žil. Místo toho se v práci odkazuje k myšlenkovým konceptům mimokřesťanských a protikřesťanských autorů typu Voltaira či Renana, přičemž nebyla využita nabízející se možnost srovnat např. protikladné postoje k „semitské“ víře u Renana a Musila.

Jakkoliv vlastní závěry práce ve vztahu ke Košutovým, Dvořákovým a Musilovým postojům k islámu zůstaly poněkud za mým očekáváním, velmi kladně hodnotím už samotnou odvahu,

s níž se studentka snažila zpracovat téma nesnadné a svízelné. Explicitních vyjádření pohledu na islám je totiž u Košuta i Dvořáka pozoruhodně málo. V případě Musila je situace příznivější jen díky vydání jeho díla *Ze světa islámu*, ke kterému došlo teprve zcela nedávno (sedmdesát let po autorově smrti). K dispozici ovšem odedávna jsou četná jiná díla (např. Musilovy cestopisy či Dvořákovy texty o arabských básnících a geografech), kterým se pisatelka patrně měla víc věnovat a snažit se v nich číst „mezi řádky“. Seznam použité literatury nepůsobí příliš přesvědčivě (a navíc ani není přehledně uspořádán). Ze sekundárních zdrojů v něm postrádám např. významnou disertaci Jaroslava France *Alois Musil a hledání pramenů monoteismu*. Překvapuje také nevyžití existujících přehledů dějin české islamistiky.

Ve zvoleném rámci každopádně autorka přiblížila vybrané pasáže z textů uvedených tří autorů a představila tyto tři orientalisty, jejichž díla na sebe ve vývoji české islamistiky navazují. Některé její postřehy jsou velice zajímavé. Jako příklad bych uvedl odkazy na vzájemnou provázanost Východu a Západu a její roli v Musilově pohledu na mezináboženské a mezikulturní vztahy a na možnou stále aktuální roli Aloise Musila v kritice protiislámských stereotypů (viz s. 39, 41, 50 aj.).

Někdy je ovšem otázkou, zda je pisatelčino porozumění způsobu myšlení rozebíraných autorů dostatečně hluboké. Tak na s. 43 a 56–57 se mi zdá, že je nedorozuměním stavět do protikladu Musilem na základě jeho zkušeností s beduíny popisovanou vírou v Boha jako Otce a Kropáčkem zmiňované zavrhování označení „Otec“ v islámu, protože Musil právě rozlišuje mezi islámem a vírou beduínů.

Obecně mám za to, že by bylo velmi vhodné položit důraz na rozdíl mezi přístupováním k víře „těch druhých“ na základě určitého „teoretického“ předporozumění na straně jedné a na základě osobních zkušeností ze života mezi nimi (zásadně důležitých právě u Musila) na straně druhé. Tohoto tématu se studentka alespoň letmo dotkla na poslední stránce své práce.

Jazyková úroveň textu je vcelku dobrá. Objevují se v něm překlepy („ikdyž“ na s. 41, „schovívavější“ v pozn. 117), ale jejich množství je zcela únosné. Místy by však bylo možné vznášet výhrady k používané terminologii (viz spojení „evangelický kněz“ na s. 32 či výraz „jeptišky“ na s. 47).

Celkově předložený text splňuje požadavky kladené na diplomové práce. Předběžně navrhuji jeho hodnocení stupněm velmi dobře (tj. 2).

V Brně dne 15. července 2017

doc. Mgr. Vít Machálek, Dr. Th.D.